

МЕЖДУ „МЪДРЕЦА НА СЦЕНАТА“ И „РЕЖИСЬОРА В ЗАЛАТА“ – СЪЧЕТАНИЕТО НА ТРАДИЦИОННИТЕ И ИНОВАТИВНИТЕ МЕТОДИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ЕВРОПЕИСТИКА

проф. д-р Ингрид Шикова
Катедра „Европеистика“, Философски факултет,
СУ „Св. Климент Охридски“

Играта е най-висшата форма на изследване.
Алберт Айнщайн

Резюме

Светът в 21-ви век е променен от глобализацията и новите технологии. Промениха се и студентите. За да се конкурират успешно на трудовия пазар, те се опитват още в университета да придобият умения и опит, които ще им бъдат полезни в практиката. Тези тенденции не подминават и студентите по европеистика. Логично възниква въпросът: успяваме ли в променения свят да променим начинът, по който преподаваме в университетите? Статията е разглежда въпроси, свързани с методите на преподаване, активното учене, ролята на университетския преподавател. Разгледано е приложението на инструментите на активното учене в сферата на европеистиката като симулационни игри, обучение, основано на проекти и разрешаване на проблеми, дистанционно и смесено обучение.

Ключови думи

европеистика, образование, методи на преподаване, активно учене, симулационни игри

Светът в 21-ви век е променен от глобализацията и новите технологии. Промениха се и студентите. Днешните студенти имат неограничен достъп до информация, отрано са ориентирани към професионалната си кариера, а не само към получаването на академични знания и университетска диплома. За да се конкурират успешно на трудовия пазар, те се опитват още в университета да придобият умения и опит, които ще им бъдат полезни в практиката. Ако университетът не им предоставя тези възможности, студентите ги търсят в извънаудиторни занимания, които понякога трудно се съчетават с академичните занятия. Тези тенденции не подминават и студентите по европеистика.

Съдържание и методи

Логично възниква въпросът – успяваме ли в променения свят да променим начина, по който преподаваме в университетите? Още в края на миналия век редица изследователи и университетски преподаватели твърдят, че поради промените в обществото, трябва да се преосмисли естеството на висшето образование както по отношение на съдържанието, така и по отношение на конкретната педагогика (Milter and Stinson, 1995). Проучване на преподаването на европейски изследвания показва, че поради естеството на повечето от изучаваните дисциплини се налага тяхното непрекъснато актуализиране с ново съдържание, добавяне на актуални теми.³ Това, разбира се, е положително, тъй като студентите получават знания за съвременното развитие на Европа и на европейската интеграция. Този подход се основава преди всичко на промените в учебните програми по отделните дисциплини, включване на нови теми и дисциплини в учебните планове. Промените в съдържанието са свързани със схващането, че „съдържанието е цар“ (Gijsselaers and Milter, 2010). Очаква се, че промяната на съдържанието е достатъчна, за да даде необходимите резултати. Но ограничаването само до промяна в съдържанието, което отразява актуалните проблеми в Европейския съюз, не е достатъчно, за да подготви завършилите европеистика за ролите и предизвикателствата, които ще станат част от ежедневието им професионален живот (Gijsselaers, Dailey-Hebert and Niculescu, 2014). По-малко внимание се отделя на съвременните, или

³ Това твърдение се основава на изследването, публикувано в книгата „Европеистика и европейски ценностни нагласи“ (2013), колектив, Атанасов, Шикова, Георгиева, Манева, Милчаков, изд. Дамян Яков.

така наречените „иновативни“, методи за учене, подходящи за 21. век. Като се има предвид, че преподаването, ученето и оценяването са основни компоненти на всеки процес на трансфер на знания, то освен съдържанието, методите на преподаване на европейските изследвания също следва да заемат полагащото им се място.

В своя „Доклад до Европейската комисия за подобряване на качеството на преподаването и обучението в европейските висши учебни заведения“ специалната група на високо равнище за модернизиране на висшето образование (под председателството на бившия президент на Ирландия Мери Макалийз) предложи препоръки, сред които и тази за използването на нови методи на преподаване и учене, така че студентите да придобият подходящи умения, повишаващи тяхната пригодност за заетост. Именно в контекста на повишаване на уменията и компетенциите е необходимо преподаването в сферата на европеистика да прилага иновативни методи на активно учене. Студентите трябва да придобият не само знания по съответните дисциплини, но и т.нар. „меки умения“ чрез активно учене в съответствие с изискванията на Болонския процес. Това налага и преподавателите по европеистика да преминават от методите на пасивно обучение към иновативните методи на активното учене, т.е. преместване на фокуса от ефективността на обучението чрез лекции към ефективността на методите на студентското учене.

Активното учене

Съществуват многобройни изследвания и публикации, посветени на активното и експерименталното учене. Тук ще се опитаме да разгледаме прилагането на активното учене и на неговите иновативни методи и педагогически техники в областта на европеистиката. Основният въпрос е как активното учене в сферата на европейските изследвания⁴ може да доведе до знания и умения, които да повишат общите резултати от образователния процес. Разбира се, отговорът на този въпрос не е еднозначен и е благодатна тема за дискусии между университетските преподаватели, които са ангажирани с модернизиране на висшето образование и въвеждане на иновативни методи на активното учене.

⁴ В текста „европеистика“ и „европейски изследвания“ имат едно и също значение, което съответства на European Studies.

Всъщност няма да е погрешно да се твърди, че силното развитие на университетската европеистика през последните 15 – 20 години е свързано с необходимостта да се отговори на новите предизвикателства в европейския интеграционен процес, включително въвеждане на нови подходи при обучението, на нови курсове, на нови теоретични постановки, което като цяло не би било осъществимо в рамките на отделните традиционни университетски специалности. Необходимостта от знания за европейската интеграция, включително история, институции, политики, право на ЕС, се допълва в европеистиката от необходимостта от развитие на практически умения за дебатиране, участие в преговори, аргументиране на мнения, логично писане и оформяне на материали, формулиране на хипотези, проучване на конфликтни позиции и изграждане на становища, търсене и постигане на компромиси. В това отношение новите методи, като например симулационните игри, поставянето на студентите в практически ситуации, решаването на конкретни казуси, подготовката на проекти и т.н. заемат важно място в университетската европеистика.

Ролята на преподавателя

Очевидно е, че новите реалности налагат промени както в ролята на студентите, които трябва да бъдат много по-активни и да придобиват не само знания, но и умения, така и в ролята на преподавателите, които освен лектори, трябва да бъдат организатори, модератори, режисьори на учебния процес. Нека обърнем внимание на ролята на преподавателя. Ще я разгледаме в три основни аспекта: „мъдрец на сцената“, „Сократ в аудиторията“ и „режисьор в залата“.

- „Мъдрец на сцената“: Традиционно това, което се случва в аудиторията, е фокусирано върху преподавателя, който „чете“ лекции, пренася своите знания и мъдрост на студентите, които слушат пасивно и понякога си водят бележки. Предполага се, че лекциите са най-старият метод за обучение и все още продължава да бъде важна част от обучението в университетите. Класическият образ на преподавателя в случая е на „мъдреца на сцената“.

- „Сократ в залата“: Сократ не изнася лекции, а задава въпроси, които водят към размисъл. Той притежава завидното умение да постави учениците си в диалогична среда и чрез умело формулирани въпроси да създаде у тях нагласата за критично мислене. Формулирането и задава-

нето на въпросите е в основата на неговия метод. Методът на Сократ е динамичен формат, който помага на студентите да поемат истински интелектуални рискове в аудиторията и да се научат на критично мислене. Сократовият метод се характеризира с т.нар. „продуктивен дискомфорт“. Студентите са изведени от пасивността, а благодарение на поставените спорни въпроси между дискутиращите има реално напрежение. Този метод може да бъде използван много успешно в сферата на европеистиката, стига преподавателят да съумее да постави такива въпроси и дилеми, които да стимулират критическото мислене. Сократ вярва, че се учим най-добре, като задаваме съществени въпроси и даваме всякакви възможни отговори в честни и откровени дебати. В съвременните условия на експлозия на знанието и технологиите бихме могли да подхождаме по сходен начин. В противен случай комуникационното цунами на 21. век може да ни потопи в море от любопитни факти, вместо да ни вдигне на нарастващата вълна от възможности (Cookson, 2009).

- „Режисьор в аудиторията“: Тази нова роля на преподавателя е свързана с изместване на фокуса от пасивното към активното учене. Постепенно се изоставят традиционните методи, „фокусирани върху преподавателя“, в полза на активни и експериментални подходи, съсредоточени върху образователните потребности на студентите. В тази активна учебна среда преподавателят напуска сцената и заема място в залата в ролята на „режисьор“, предоставяйки важните роли на студентите, които осъществяват определени дейности. Активното учене подпомага студентите да разберат конкретното приложение на концепции, теории и други знания чрез използването на практически дейности, анализ в малки групи, ролеви игри и групови проекти (Raines and Rochester, 2003).

Преподавателите в сферата на европейските изследвания все повече използват експериментална и активна педагогика. Вероятно ще се обединим около твърдението, че студентите учат по различни начини, но най-добри резултати можем да очакваме при комбиниране на знанията с тяхното практическо прилагане. Педагогическата литература изобилства от проучвания, които потвърждават важноста на разнообразните техники на преподаване за постигане на резултати от студентите. В това отношение заслуга има експерименталният учебен модел на Колб, който въвежда четири отделни етапа/метода на учене: конкретен опит, рефлексивно наблюдение, абстрактна концептуализация и активно експериментиране. Според Колб (Kolb, 1984) студентите не могат да участват в тези четири етапа равномерно и последователно, а

вместо това обикновено се формират групи според техните предпочитания за учене. Целта на преподавателя е да планира своите изисквания и дейности, като се съобразява с четирите стила на учене и свързаните с тях предпочитания за обучение. При прилагане на различни методи на активната педагогика студентите са по-склонни да формират положително отношение и да проявят по-голям интерес към академична дисциплина, която при традиционната лекционна форма биха квалифицирали като скучна и безинтересна. Въз основа на идеите на Дейвид Колб за стиловете на учене са направени редица изследвания, които показват, че чрез активно участие на студентите се подобряват резултатите от обучението (Muno and Prinz, 2015).

Инструменти на активното учене

Многобройните публикации за прилагането на активното учене в областта на политическите науки и по-конкретно на европеистиката разглеждат редица инструменти, чрез които то може да се осъществи: теренна работа, филми, казуси, лабораторни проекти, гостлектори, проекти за актуални политически предложения, дебати, медийни и интернет задачи, симулации. Последните допълнения към този списък и по-специално в областта на европейските изследвания са проблемно-базирано обучение, смесено обучение и особено използването на симулационни игри (Baroncelli, Farneti, Horga, Vanhoonacker, 2014). Те се оказват един от най-използваните и най-подходящите методи за активно учене. В редица европейски университети симулационните игри вече са включени в учебните програми като отделни дисциплини.

Симулационните игри в обучението по европеистика

Според определението на Дорн (Dorn, 1989) симулационните игри са дейности, предприети от играчи, чиито действия са ограничени от набор от правила, специфични за всяка игра. Елементите на играта представляват модел на някаква външна реалност, с която играчите си взаимодействат, играейки роли по същия начин, по който биха взаимодействали със самата реалност.

Симулациите предлагат на студентите по европеистика възможността да се учат от опита по същия начин, по който лабораторните експерименти служат на студентите по химия да осъществяват и на-

блюдават действителните химически процеси. Този вид обучение им позволява да приложат и тестват това, което учат в учебниците или чуват по време на лекциите, помага им да повишат разбирането на тънкостите на теориите или концепциите и съдейства да бъдат привлечени онези от тях, които скучаят на традиционните лекции или изобщо не ги посещават. Чрез поставяне на студентите в ролеви ситуации, в които те вземат решения, убеждават другите участници с аргументи, преговарят, създават коалиции, симулациите им дават възможност да развият уменията си за комуникация, преговори, критично мислене и за работа в екип (King, 2000).

Но за да бъде максимално полезна, симулацията трябва да бъде добре организирана и режисирана от преподавателя. Обичайно тя протича през три основни фази: подготовка, провеждане и оценяване.

Подготвителната фаза има няколко важни елемента:

Първо, избор на темата: Изборът на тема е решаващ за провеждане на успешна симулация. Тя трябва да бъде достатъчно достъпна за студентите, да създава предпоставки за дискусия, да е интересна, за да може да ги мобилизира. Важна предпоставка при избора на тема е и наличието на източниците на информация, за да могат студентите да се подготвят добре за играта. Подходящо е симулационната игра да е свързана с проблеми и предизвикателства, пред които са изправени европейските и националните институции при осъществяването на европейските политики. Теми, подходящи за симулации, са бюджетът на ЕС и многогодишната финансова рамка, имиграционната политика, защитата на малцинствата и търсещите убежище, отношенията между ЕС и Русия, общата външна политика и политика на сигурност, двустранните търговски отношения между ЕС и САЩ, политиките на ЕС в областта на селското стопанство, околната среда и изменението на климата, разширяването на ЕС. Препоръчително е симулацията да се основава на реалния живот. Възможно е студентите да обсъждат конкретни предложения за регламенти или директиви, свързани с осъществяването на определена политика, което изисква нейното задълбочено познаване, както и да обсъждат въпроси, по които трябва да се вземе политическо решение.

Второ, ясна цел: Определянето на ясна цел е важно за структурата на симулацията и помага на студентите да поставят своето участие в правилния контекст. Основното разграничение е дали преподавателят иска да обучи студентите на определена процедура на вземане на решения или на практическо възприемане на концепции и политики. В зависимост от

характера на уменията, които преподавателят иска да развие у студентите, се определя и обхватът на симулацията – например дали играта да се насочи предимно към умения за говорене пред публика, за водене на преговори, за формиране на коалиции, или по-скоро да се съсредоточи върху запознаване и вникване в определено съдържание. Разбира се, повечето симулации предоставят възможност за активно учене и в двете посоки, но все пак е добре преподавателят да реши предварително какъв да бъде акцентът. Определянето на фокуса помага да се намери правилният баланс между етапите на подготовка и провеждане на играта. Тези симулации, които са насочени към създаване на умения за говорене пред публика, за водене на преговори, за създаване на коалиции, т.е. при прилагане на метода *learning by doing*, са концентрирани предимно върху провеждането, а не върху подготовката. Обратно, при съдържателно ориентираните симулации – например запознаването в дълбочина с определена европейска политика, фокусът е върху подготовката, за да вникнат студентите в нейната същина и начин на прилагане.

Не е необходимо да бъдат поставяни конкретни цели за постигане на консенсус за вземане на решение. Дори в определени симулации е полезно да не се достигне до съгласие или по-големите държави да успеят да наложат своето мнение, което дава на участниците реална представа за преговорите и за съпътстващите ги трудности. Все пак е важно да се обясни на студентите, че в играта няма победители и губещи и всеки е пълноправен играч, стига да има достатъчно убедителни аргументи.

Трето, **определяне на правилата** на играта: На етапа на подготовка се определя нивото на сложност на симулацията. Важно е да се избере до каква степен бихме искали да приближим играта до политиките, процеса на вземане на решения, конкретните ситуации и европейските институции в реалния свят. Сложността трябва да бъде такава, че да отговори на целта, която преподавателят си е поставил, както и на нивото на познания на съответната група студенти. Например, ако искаме да запознаем студентите с цялостния процес на вземане на решения, ще бъде необходимо да изиграят заседание на работна група, на Комитета на постоянните представители (КОРЕПЕР), на Съвета на министрите и на Европейския парламент, междувременно да се симулира участието на лобистки групи, пресконференции. Такава игра предполага няколкодневно провеждане и по-дълъг период на подготовка. Може да се направи и само заседание на Европейския съвет по важен и противоречив въпрос (например миграцията) и фокусът да бъде върху защитата на различните

гледни точки, национални интереси и възможността да бъде постигнато взаимноизгодно политическо решение. Подходяща за симулиране е обикновената законодателна процедура в Европейския съюз. Участниците поемат ролите на членове на Европейския парламент и на министри в Съвета на Европейския съюз. Симулацията изисква от участниците да се намери компромис чрез преговори и да се приеме ново законодателство. Препоръчително е играта да се основава на реални законодателни предложения на Европейската комисия. Важно е да се определи желаната и възможната сложност на симулацията – прекалено сложната игра може да бъде обезсърчителна, а прекалено опростената да се отдалечи много от реалността и да не даде очаквания резултат.

Освен тези основни елементи е възможно, а в повечето случаи е необходимо, на студентите да се предоставят **ресурси** – литература, официална документация, информационни материали по съответната тема и/или за съответната държава, която ще представлява студентът. Въз основа на тях и на допълнителните проучвания, които студентите трябва да направят самостоятелно, те оформят своята преговорна позиция. При подготовката на играта преподавателят взема решение дали да предостави подготвени материали – например мандати на всяка държава членка, съдържащи позицията, която трябва да защитава, докде може да отстъпва, какви компромиси може да приеме, или студентите сами да разработят своята позиция. Подготвеният материал спестява време и дава възможност на участниците да отделят повече внимание на разработването на преговорни стратегии, но преподавателят може да реши, че е по-важно студентите да се съсредоточат върху проучванията и сами да разработят своите позиции. Така участието в симулационната игра служи като стимул за придобиване на повече знания по съответната тема.

Етапът на провеждане на самата симулационна игра е фазата, в която студентите могат да приложат придобитите по време на подготовката знания и различни стратегии за преговори. Чрез симулациите в сферата на европеистиката те могат да усвоят повече специфични познания относно интересите и проблемите на отделните държави членки на ЕС, как тези интереси се съчетават на европейско равнище, възможно ли е да се постигнат компромиси по ключови въпроси. Подготовката за играта позволява участниците в нейното провеждане да изработят ясно виждане за интересите на страната или институцията, която представляват, и да участват пълноценно в нея, осъзнавайки естеството на конкретните политики, противоречията и възможностите за постигане

на компромиси. Освен това участниците получават умения за общуване, говорене пред публика, работа в екип. Независимо дали успяват да постигнат консенсус по определената тема и да вземат решение, или остават непреодолими различия по време на симулацията, студентите усъвършенстват ключови умения, които ще са необходими в тяхната бъдеща професионална дейност: лидерство, аналитично и критично мислене, способност за формулиране на компромисни предложения, екипна работа. Запознаването с основни документи помага за възприемането на „официалния език“ на институциите.

Финалният **етап на обсъждане** предоставя възможност на преподавателя да даде обратна връзка за участието на студентите в симулацията, да обсъди с участниците взаимовръзката между знанията за политиките и процеса за вземане на решения в ЕС и практическите действия. Студентите трябва да разберат, че в симулациите на преговори в ЕС няма печеливши и губещи и при тях целта не е постигане на някаква „победа“. Възможно е дори участниците в симулационната игра, чиито позиции не са намерили подкрепа, да са се възползвали най-много от нея, ако са участвали активно. Значението на симулацията и нейният принос за студентите е самият процес на подготовка и активно участие, а не толкова постигнатите резултати от преговорите. Успешна симулация е тази, която възпроизвежда реалистична динамика, сблъсква студентите с реални проблеми и завършва с реалистично решение. При определени обстоятелства липсата на споразумение е реалистичен резултат, който не застрашава стойността на упражнението, напротив, той го засилва. Сесията за обратна връзка трябва да се използва, за да се илюстрират критичните точки на симулацията, т.е. повратните точки, в които преговорите биха могли да се осъществят по различен начин. При това следва да се подчертае ролята на участниците в определени важни елементи: как Комисията е представила своето предложение; отговорила ли е на въпроси и обяснила ли е причините, поради които не е приела предложено изменение; аргументирала ли се е добре държавата, която подкрепя направено предложение; избрало ли е ротационното председателство подходящия момент за внасяне на компромисно предложение и т.н. Важно е чрез опита от симулационните игри като образователни инструменти да се преодолява откъснатостта на академичните знания от действителните практики в сферата на политиките и вземането на решения в ЕС.

Обучение, основано на проекти и разрешаване на проблеми (problems and projects based learning)

Методът за обучение чрез проекти и разрешаване на проблеми е активна педагогика за учене, основаваща се на идеята за обучение на малки групи студенти, които са готови да имат съществен собствен принос за осъществяване на процеса на обучение. Чрез този метод се повишава мотивацията и вероятността от учене чрез задълбочено разбиране, за разлика от пасивния трансфер на знания. При прилагането му студентите се сблъскват с определен проблем или задача, които се разработени от преподавателя в задание. Студентите работят по заданието и решават проблемите, поставени в него, в малки групи и под ръководството на преподавателя. При използването на този педагогически модел обучението се съсредоточава върху проблеми и ситуации от реалния живот, на които се търси отговор чрез прилагането на придобити академични знания и работа в екип. Опитът, който получават студентите, е много ценен от гледна точка на това, че те не биха могли да придобият практическите умения само чрез лекции и теоретични упражнения, както и поради това, че опознават реалните проблеми, на които се търсят решения в практиката. Смята се, че този метод води до „задълбочено учене“, което в дългосрочен план подготвя студентите за независимо и самостоятелно учене през целия живот.

Обучението, основано на проекти и разрешаване на проблеми, може да бъде в основата на модела на сътрудничество *университет – работодатели* в областта на европеистиката, като потенциален източник на полезно взаимодействие между академичните среди и практиката. Дефинирането на проблема, по който да работят студентите, се осъществява съвместно със заинтересованите работодатели. Студентите анализират проблема, поставят го в съответна обща рамка, планират и разработват проекти, които са насочени към решаването му. Подготвят се теоретично за неговото разрешаване и извършват необходимите практически действия съвместно с партньорите. Този модел може да предостави на работодателите нови и иновативни решения, като едновременно с това подготвя практически студентите за бъдещата им работа. Освен това този метод създава контакти, които са полезни за бъдещата реализация на студентите. Обикновено проблемите и проектите в реалния живот изискват прилагането на интердисциплинарен подход, което допринася за повишаване на професионалната квалификация на студентите.

Формите и начинът на организация на това обучение биха могли да бъдат най-различни в зависимост от естеството на проблема и съответно на проекта – от регулярни срещи с работодатели до пълно включване в работната среда на партньорите. Крайната цел е постигането на подходящ баланс между традиционния модел на обучение и модела, базиран на проблеми и проекти, включително между теорията и практиката по съответната дисциплина и в рамките на целия курс на обучение по европеистика. Използването на модела, базиран на проблеми и проекти, може да подпомогне в дългосрочен план успешната реализация на студентите по европеистика на трудовия пазар. Той е подходящ за прилагане в магистърските програми. Добра практика в прилагането на този метод на обучение ни предоставя Маастрихтският университет.

Дистанционно и смесено обучение – дистанционно обучение с присъствени срещи (distance and blended learning)

С бурното развитие на новите технологии, въвеждането на дистанционно обучение, особено на магистърско равнище, става не възможно, но и необходимо. Все повече служители както в частния, така и в публичния сектор имат нужда от знания за Европейския съюз и европейската интеграция. Развитието на дистанционното обучение по европеистика би било стимул за заетите в различни сфери и в различни региони на страната да се ангажират в магистърски програми по европейски въпроси – например служители в общините, работещите в малки и средни предприятия, в неправителствени организации. По-широкото въвеждане на дистанционното обучение по европеистика е свързано и с разработването на модел за идентифициране на конкретните нужди на бизнеса. Често работодателите, в това число в малките и средни предприятия и публичните институции, имат трудности да идентифицират конкретните нужди от обучение на персонала и точните компетенции, които трябва да развият служителите им. Тук ролята на академичните среди също може да бъде съществена. Фокусирането върху придобиването на знания и умения, необходими за пълноценното реализиране на членството на България в Европейския съюз, като част от този модел, както и разработването на краткосрочни курсове за продължаващо професионално обучение биха допринесли за интензифициране на връзката между бизнеса и академичните среди в сферата на европеистиката. Стратегически насочеността към дистанционно обучение и продължа-

ващо обучение би следвало да бъде в основата на прилагането на концепцията „учене от работното място“. Тук става дума за разработване на програми, които са адаптирани към новите нужди на обществото и разширяване на потенциалния спектър от дейности и търсене на нови възможности за университетите. Създаването на подходящи форми и учебни планове в съответствие с конкретните нужди на работодателите може да допринесе за заздравяване на връзката *университет – бизнес*.

Смесеното обучение е хибриден подход на обучение, който съчетава традиционното обучение в аудиториите „лице в лице“ с онлайн обучение със синхронни (видеоконференции, уеб семинари) и асинхронни инструменти (онлайн дискуссионни форуми). То притежава предимствата на дистанционното – гъвкавост в пространството и времето за участие в учебния процес, отчитане на индивидуалните потребности на студентите, които са допълнени от срещи и дискусии с преподавателите. Най-същественото за прилагане на този вид обучение е да се намери подходящият баланс между традиционните аудиторни занятия и онлайн инструментите.

Осигуряване на подходящи условия за подготовка на студентите по европеистика за тяхната бъдеща професионална кариера

Цялостната организация на учебния процес по европеистика би трябвало да бъде насочена към създаване на предпоставки и условия за успешна бъдеща професионална реализация на студентите. Включването в учебните планове на провеждане на стажове и практики, за които да се дават съответните кредити; разработването на магистърски тези по въпроси, които са от интерес за практиката; участието заедно с академичния научен ръководител и на подходящ консултант от практиката и евентуален бъдещ работодател в осъществяването на съответно проучване; предоставянето на резултатите от проучването/магистърската теза на заинтересованото ведомство; участието на представител на съответното заинтересовано ведомство в защитата на тезата и т.н. биха допринесли за устойчивостта на сътрудничеството *университет – практика*. Освен това биха направили работата на студентите по-интересна и по-полезна.

Разработването на магистърски тези и докторски дисертации по теми, представляващи интерес за практиката, биха мотивирали по-сил-

но студентите, тъй като ще виждат конкретната практическа полза от проучването, което осъществяват. Възможно е например преди разработването на конкретното изследване студентите да осъществяват проучвателна практика в съответната заинтересована от изследването организация, като по този начин създават контакти, които са полезни не само за разработването на тезата, но и за бъдещата им професионална реализация. Осигуряването на многобройни контакти с бъдещи работодатели е едно от основните предимства на обучението в Колежа на Европа и в Международния център за европейско обучение – Ница, което студентите оценяват много високо и го поставят като една от мотивиращите причини да кандидатстват в тези образователни институции. Интересен е опитът на Колежа на Европа в осъществяването на т.нар. „студентско консултантство“, свързано с подготовката на студентите за професионална кариера. Частни компании търсят съвети от тях по специфични въпроси, свързани с европейската материя. Компаниите получават свежи идеи и иновативни подходи от студентите, а те, от своя страна, придобиват практически опит в консултантския бизнес.

Вместо заключение

Въпросът как учат студентите и как им преподаваме в 21. век става много съществен, а отговорът неминуемо води до необходимостта от прилагане на подходящи методи. Прилагането на съвременни методи с цел повишаване на знанията и уменията на студентите в областта на европеистиката е не само препоръчително, а вече се е превърнало във важен елемент на учебните програми. Те дават възможност на студентите да се възползват от активното учене, да пренесат знанията от традиционните курсове за политиките, институциите и процеса на вземане на решения в ЕС в ситуации, близки до реалността, да усетят въздействието на стреса и ограниченията при провеждане на преговори и защитаване на позиции, да оценят важността на информираността и на лидерските качества при вземането на решения. Едновременно с това студентите придобиват полезни междуличностни и социални умения, включително публично говорене, работа в екип, толерантност, съдръжаност, уважение към различните мнения. Креативност, решаване на проблеми, критично и аналитично мислене, вземане на решения, поемане на риск – всичко, това е част от „играта“, както и част от реалния живот.

Мнението на автора е, че съвременните методи, разгледани в тази статия, са много полезни и водят до повишаване на уменията и интереса на студентите. Те трябва да бъдат използвани по-широко, но не бива да бъдат разглеждани като панацея. Тези методи не могат да заменят традиционното обучение и работят по-добре, когато се основават на солидни познания за политиките на ЕС, за неговите институции, за процеса на вземане на решения. Увеличаването се по новите методи, не трябва да пропускаме и ролята на „мъдреца на сцената“, както и изискването студентите да са придобили определени теоретични знания, за да постигнат желаните резултати при тяхното прилагане. В този смисъл съчетанието на традиционните и иновативните методи в обучението по европеистика е най-подходящият модел. Това предполага преподавателят в сферата на европеистиката да съчетава умело и по подходящ начин ролята на „мъдрец на сцената“, „Сократ в аудиторията“ и „режисьор в залата“, а студентите да имат нагласата не само пасивно да „слушат“ лекции в аудиторията, а да са готови за активно учене и за изпълнение на главната роля на сцената.

Библиография

- Атанасов Вл., И. Шикова, В. Георгиева, Г. Манева, Я. Милчаков. Европеистика и европейски ценностни нагласи. София: Дамян Яков, 2013.
- Baroncelli, S., Roberto Farneti, Ioan Horga, Sophie Vanhoonacker eds. Teaching and Learning the European Union: Traditional and Innovative Methods. Dordrecht, The Netherlands: Springer, 2014.
- Brunazzo, Marco and Pierpaolo Settembri. Teaching the European Union: a Simulation of Council's Negotiations, European political science: European Consortium for Political Research, Palgrave journals, 2014.
- Cookson, Peter W. Jr. What Would Socrates Say? Teaching for the 21st Century. Educational Leadership, v. 67, n 1, 2009, p. 8 – 14.
- Dorn, D. S. Simulation Games: One More Tool on the Pedagogical Shelf. In: Teaching Sociology, 1989.
- Gijssels, Wim H., Amber Dailey-Hebert and Alexandra C. Niculescu. Shaping the New Professional for the New Professions in Teaching and Learning the European Union Traditional and Innovative Methods. Springer, 2014.
- Gijssels, Wim and Richard G. Milder. Educating Leaders for the New Competitive Environment in Educational Innovation in Economics and Business Administration. Springer Science, 2010.

- King, A. From Sage on the Stage to Guide on the Side College Teaching. Vol. 41, 1993, p. 30 – 35.
- Kolb, D. *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs. 1984.
- Muno, W. & L. Prinz. Teaching and learning with EU simulations: Evaluating Model European Union Mainz. *Journal of Contemporary European*, 2015, pp. 370 – 387.
- Oros, A. Let's Debate: Active Learning Encourages Student Participation and Critical Thinking. *Journal of Political Science Education* (3), 2007, pp. 293 – 311.
- Raines, Susan Summers & J. Martin Rochester. The Potential Perils of Slack (not Pack) Pedagogy: Response and Rejoinder. *International Studies Perspectives*, 4, 2003, pp. 432 – 435.
- Raymond, C. & S. Usherwood. Assessment in Simulations. *Journal of Political Science Education* (2): 2013, pp. 157 – 167.
- Van Dyke, Gretchen J. The Pressures and Demands of Today's Educational Landscape, Working Paper prepared for 14th Biennial Conference of the European Union Studies Association, Boston, 2015.